ÂŞIK

SADETTİN
NÜZHET

Semih Lûtfi: Sühulet Kütüpanesi
İstanbul: Ankara Caddesi No. 87-89

Sadettin Nüzhet

XVII nci asır sazşairlerinden

ÂŞIK

SEMİH LÜTFİ
SÜHULET KÜTÜPANESİ

Türkün öz ve ülküsünün Büyük yaratıcısına
Cumhuriyetin onuncu yıl dönümü dolayısile
armağan

S. N.

I

Bibliyografya

Âşık hakkında bugüne kadar hiç bir makale intişar etmemiştir. Yalnız ilk defa olarak *Köprülüzade M. Fuat Bey* üstadımız «Gevherî» ünvanlı eserlerinde bilmünasebe bu kıymetli sazşairinden de bahsetmiş bulunuyorlar [Köprülüzade Mehmet Fuat: XVII nci asır Sazşairlerinden Gevherî S. 5-6].

Âşık'ın şiirleri de neşrolunmuş değildir. Onun *Musa Çelebi* hakkında yazdığı bir manzumeyi Köprülüzade Fuat Bey, *Dördüncü Murad*'a isnat ederek neşretmişlerdi [Köprülüzade Mehmet Fuat: On birinci asra ait bir varsağı, Hayat mecmuası No: 40, Sahife 264]. Fakat bilâhire, bunu tashih ederek, mezkûr şiirin Âşık tarafından yazıldığını söylemişlerdir [Köprülüzade Mehmet Fuat: XVII nci asır Sazşairlerinden Gevherî S. 5].

Pek yakında neşrettiğim "Karaca Oğlan-Hayatı ve şiirleri„ adlı eserde ben de *Karaca Oğlan*'ın nazire söylediği şairler meyanında Âşık'tan da bahsetmiş ve bu şaire ait iki manzumeyi mezkûr esere derceylemiştim [Sadettin Nüzhet: Karaca Oğlan - Hayatı ve şiirleri S. LIII, LIV].

İşte bugüne kadar Âşık hakkında yazılan şeyler bunlardan ibarettir.

XVII nci asır mecmualarında, pek nadir olarak, Âşık'ın şiirlerine de rast geliyoruz. Ben evvelce tesadüf ettiğim bu şiirleri istinsah etmiştim. Bu güne kadar bulabildiklerim, ancak "22„ şiirden ibarettir. Bunlar arasında yalnız "14„ numaralı türküyü bir mecmuada "Şarkı„ serlevhası altında bazı nüsha farklariyle *Âşık Ali* namına, diğer iki mecmuada da Âşık namına kayıtlı buldum.

Bir Bektaşı cöngünde gördüğüm *Âşık Dede* mahlâslı bir manzumenin bizim şairimize ait olmadığını tahmin etmekteyim. Gerek mutasavvıflar arasında, gerek klasik şairler arasında Âşık mahlâslı birtakım şairlerin mevcut olduğunu biliyoruz [Tezkirei şuara'lara, meselâ *Salim* ve *Esrar Dede* tezkirelerine bakınız]. Bektaşılar arasında da ayni mahlâsla şiirler vücude getiren bir şairin bulunmuş olması pek tabiîdir. Hususile Âşık'ın "Âşık Dede„ mahlâslı hiç bir şiirine tesadüf edemeyişimiz de bu kanaatimizi kuvvetlendirmektedir.

Âşık Dede namına kayıtlı olan manzume şudur:

Acaplarım gönül seni
Hal bilmeze hal sorarsın
Yanında bülbül dururken
Kırda toya gül sorarsın

Çaldın çırptın gerisini
Bekle aşkın korusunu
Yedi deryâ birisini
Karışacak göl sorarsın

Defterimiz oldu mürde
Kimler kondu göçtü yurda
Nalbant olmayan şehirde
Aşk atına nal sorarsın

Hak nazar etmiştir göze
Odur yol gösteren bize
Kulağı sağır dilsize
İklim iklim yol sorarsın

Âşık Dedem sen varsan a
Mûsâ güllerin sorsan a
Kendi aybını görsen e
Elde eksik kul sorarsın

Şüphe yok ki Şair'in manzumeleri bunlardan ibaret değildir. Göremediğim mecmualarda onun daha bazı şirlerine rastgelinebilir, fakat bu mahdut şiirler bile, onun edebî şahsiyetini az çok aydınlatmak için kâfidir.

II

Âşık'ın hayatı

Âşık'ın hayatı hakkında bugün kat'î hiç bir şey söylemek kabil değildir. Onun nerede doğduğu, asıl isminin ne olduğu, ne gibi vazifelerde bulunduğu, ne vakıt öldüğü bizce tamamen meçhuldür. Yalnız bilinen birşey varsa Şair'in XVII nci asır bidayetinde yaşamış bulunmasıdır. Onun "22„ numaralı varsağısı, bu hususta hiçbir tereddüde mahal bırakmamaktadır.

Bir desise ile [H. 1041 M. 1631] de öldürülen *Musa Çelebi* [1] hakkında yazılmış olan bu mersiye, bize gösteriyor ki, Âşık, o tarihte manzumeleriyle şöhret kazanan bir şairdir.

Şiirler kısmında "22„ numarayla kayıtlı olan bu manzumeyi *Dördüncü Murad*'a isnat ederek ilk defa neşreden *Köprülüzade M. Fuat Bey*, bu hususa dair şu malûmatı veriyorlar [Köprülüzade Mehmet Fuat: On birinci asra ait bir varsağı, Hayat mecmuası No. 40 S. 264]:

[1] Bu hususa dair tafsilât almak için bilhassa Naima tarihine [C. 3 S. 92-99] bakınız.

"Millî tetebbular mecmuasının birinci sayısında "Âşık tarzının menşe ve tekâmülü„ hakkındaki bir mekalemde, *Dördüncü Murad*ın sevgili musahibi *Musa Çelebi* hakkında tanzîm etmiş olduğu bir varsağının bir parçasını neşretmiştim. *Evliya Çelebi*nin musikideki üstadı *Derviş Ömer* tarafından bestelenmiş olan o varsağının mezkûr parçasını Evliya Çelebi Seyahatnamesinde bulmuş ve oradan almıştım [Seyahatname, C. 1, S. 249-250]. Ahiren tetkik ettiğim bir mecmuada «Şarkı-ı Murad Hân-ı râbi' der hakk-ı Musa Çelebi» ünvanı altında bu varsağının tamamını bulduğum cihetle aynen neşrediyorum.

On birinci asra ait olan bu halk türküsü, zamanını tayin edebildiğimiz bu cins eserlerin en eskilerinden olduğu gibi, o devir saray hayatına ait mühim bir hadiseyle yani «Musa Çelebi» nin katliyle de alâkadar olduğundan her halde şayanı dikkattir.

Gene mezkûr mecmuada münderiç bir kayıt, bunun «Devri revan» usuliyle bestelenmiş olduğunu da gösteriyor.

Gene bu hadise ile alâkadar olmak üzere o devrin maruf şairlerinden *Cevrî*'nin "Musa Çelebi„ hakkındaki tarihini de gayrı matbu divanından aynen naklediyorum:

Musa Çelebi kim yed-i Beyzâ-yi keremle
Hurşîd gibi âleme ihsan idi kârı
Olmuştu hulûsile şehenşah-ı cihanın
Hem bende-i dildadesi hem mûnis ü yârı
Bûy-i gül-i ahlâk-ı lâtifiyle verirdi
Eyyâm-ı hayata eser-i feyz-i bahârı
Görseydi eğer hüsn-i dilârasını Yusuf
Aşkıyla Züleyha gibi kalmazdı kararı
Nâhak yere zulm ile şehid oldu o mâsum
Menzilgeh ola Hak'kın ana kurb u civarı
Cevrî dedi tarihin edüp Hak'ka münacat
Musa'ya cemaliyle tecellî kıla Bârî»

sene: 1041

Filhakika *Murat*, bu katil hadisesinden çok müteessir olmuştu. Hattâ *Naîma*'ya göre:

«Sultan Murat Hân Musa'nın katlini işittikte bir âh-ı şirâr efşan çeküp yâ Rap bu mazlûma kıyan zalimlerin haklarından gelmeğe sen iktidar eyle diyüp zâri zâri ağladı ve bu vaz'-ı ciğerkâh-ı âteşi ile yanup yakılup ciğerin dağladı.»

İşte bundan dolayı çok üzülen Murat, Âşık'ın malûm olan manzumesini taklit etti ve o da *Musa Çelebi* hakkında bir varsağı vücude getirdi.

Dördüncü Murad'ın türküsü hakkında *Evliya Çelebi*'de şu kayda tesadüf ediyoruz [Seyahatname C. I, S. 249-250]:

«Murat Hân güftesinden Musahip Musa Çelebi hakkında ve bestesi üstadımız *Derviş Ömer* tarafından tertip olunmuş şu varsağı

Yola düşüp giden dilber
Mevsim eğlendi gelmedi
Yoksa yolda yol mu şaştı
Mevsim eğlendi gelmedi

savtı hazin ile okunurken Murat Hân destmâlini yüzüne tutup bükâkünan oldu...»

İşte evvelce yalnız bu rivayetten istifade etmiş olan *Köprülüzade M. Fuat Bey*, bilâhire daha mühim vesikalar elde etmiş ve şu fikirleri ileri sürmüşlerdi [Köprülüzade Mehmet Fuat: XVII nci asır sazşairlerinden Gevherî, S. 5-6]:

«Hayat'ın 40 ıncı sayısında Dördüncü Murad'a ait bir varsağı neşretmiştim; bu varsağı bazı mecmualarda Dördüncü Murat namına kaydedilmiş olduğu gibi Evliya Çelebi de

Seyahatnamesinin birinci cildinde bunu teyit eder; hattâ bunun *Derviş Ömer Ruşenî* tarafından bestelendiğini de ilâve eyler. Bir mecmuada bu manzumenin *Gevherî*'ye isnat edildiğini hattâ *Hasan Ağa* adlı bir bestekâr tarafından «Devri revan» usulünde bestelendiğini gördüm. Diğer bir mecmuada bunun *Dördüncü Murat* tarafından *Musa Çelebi* için söylendiğini, Devri revan usuliyle bestelenmiş olduğunu okudum. Manzumenin başında bu yolda mukayyet olmakla beraber, en son kıt'ada şairin ismi Âşık olarak zikrediliyordu.

Âşık, Dördüncü Murad'ın mahlâsı değildir; ve o devirde Âşık ünvanını taşıyan maruf bir sazşairi de malûmumuzdur. Bu metinleri iyi tetkik edince, bana şu kanaat geldi: Benim Hayat'ta neşrettiğim metin, Âşık'a aittir; ve Devrirevan usulünde *Hasan Ağa* tarafından bestelenmiştir ki, işte muahharen Gevherî'ye isnat olunan da budur.

Bu metinde Musa isminin zikredilmemesi bunu gösteriyor. *Evliya Çelebi*'nin bir kıt'asını zikrettiği Dördüncü Murad'a ait manzume ise Âşık'a nazire olarak söylenmiştir, Evliya Çelebi'de kaydedilen kıt'a ile o metin arasındaki münasebet de bunu teyit ediyor. Şu halde esasen Âşık'a ait olan manzumenin Gevherî'ye isnadı tamamiyle yanlıştır.»

Pek doğru olan bu mülâhazalar da gösteriyor ki Âşık, XVII nci asrın meşhur sazşairlerinden biridir. Onun manzumelerine ekserivetle ayni asra ait mecmualarda tesadüf edilmesi de Şair'in Dördüncü Murat devrinde iştihar ettiğine kuvvetli başka bir delildir.

Dördüncü Murad'ın **bile bir manzumesine nazire yazdığı Âşık'ın sarayla alâkası olan sazşairlerinden olduğunu kuvvetle tahmin edebiliriz. Şair'in «1» numaralı koşması da bu hususta dikkata şayandır. Âşık bu manzumesinde, «Bir zaman padişahın iltifatına mazhar olduğunu, onunla hemdem bulunduğunu; fakat her**

nedense kendisinden ayrı düştüğünü, ve o hayata tekrar kavuşmak ihtiyacını taşıdığını» anlatmaktadır. Gerçi bu şiirin her hangi bir güzel hakkında söylenilmiş olması da mümkündür; Netekim bazı mısraları tamamen âşıkanedir. Fakat şah ve sultandan bahseden aynı zamanda Murat ismini zikreden Şair'in hükümdar *Dördüncü Murad*ı telmih etmiş olması da ihtimal dahilindedir.

Devrinin meşhur bir şairi olan Âşık'ın hayatına dair, bundan fazla malûmat vermeğe maalesef imkân bulamadık. Belki ileride onun yaşayışını aydınlatacak vesikalar elde etmek kabil olur. Bugün Türk'ün hece vezniyle şiirler yazan bir sazşairi hakkında ufak bir fikir vermek bile elbette faydasız sayılamaz.

III

Edebî şahsiyeti

Âşık edebiyatının tekniğine hakkıyle sahip olan Âşık, cidden mükemmel eserler vücude getiren bir sazşairidir.

6 + 5 = 11 veya 4 + 4 = 8 hecesiyle manzumeler yazan bu kıymetli şair, bir de bügünün müstezatlarına benzeyen bir türkü yazmıştır. Bir mecmuada «Şarkı» serlevhasını da taşıyan bu şiir [No: 14], cidden muvaffakıyetli bir eser olarak gösterilebilir.

Ekseriyetle Âşık mahlâsını kullanan şairin, bir manzumesinde de "Kul Âşık„ mahlâsını kullandığı görülmektedir.

Âşık'ta Millî edebiyattan alınma unsurlara tesadüf olunduğu gibi, klâsik edebiyat unsurlarına da rast gelinir. Bazı Arap ve Acem lûgatlerini kullanan Şair, hiç şüphe yok ki, klasik edebiyatın tesirine kapılmıştır. Fakat onda görülen bu tesir, meselâ *Âşık Ömer* veya *Gevherî*'de olduğu kadar çok değildir. Ve pek mahdut bir dereceyi geçmemektedir.

Âşık, divan sahibi şairlerin muayyen bazı teşbihlerini

kullanmakla beraber, halk edebiyatının an'ane haline gelen mazmunlarına, şiirlerinde daha ziyade yer vermiştir.

Eserlerinde en ziyade aşkın elemlerini terennüm eden Şair, sevğilisinden gördüğü cefadan, veya ondan ayrı yaşamak mecburiyetinde kaldığından dolayı şikâyet etmektedir. Şiirlerine nazaran aşk yüzünden pek az mes'ut olduğu anlaşılan Âşık, tam manasile lirik bir şairdir. Onun, samimî heyecanlarından başka hiçbir şeyi mevzu bahsetmediğini görüyoruz.

Her halde Âşık, sazşairlerimiz arasında mümtaz bir mevki kazanan kudretli bir şahsiyettir.

IV

Şöhreti ve tesirleri

Âşık'ın XVII nci asır bidayetinde büyük bir şöhret kazandığı muhakkaktır. Onun Musahip *Musa Çelebi* hakkında yazdığı varsağı ve bu varsağıya *Dördüncü Murad*'ın da bir nazire vücude getirmesi, Şair'in saray muhitinde ve muasırı bulunan âşıklar arasında ne kadar mümtaz bir şöhret kazandığını açıkça gösterir. Filhakika Âşık'ın bazı güzel koşmalarına daha XVII nci asırdan itibaren bir takım nazireler vücude getirildiğini görmekteyiz.

Kuloğlu'nun,

Karşımda salınan dilber
Bakma beni ağladırsın
Beni koyup yad ellere
Gitme beni ağladırsın

bendiyle başlayan semaîsi [Sadettin Nüzhet: XVII nci asır sazşairlerinden Kuloğlu, Şiir No: 15] Şair'in «18» numaralı manzumesine naziredir.

Kul Mustafa'nın,

Kıyamet haşredek beklerim seni
Göçmeden gönlümün dermanı tez gel

beytiyle başlayan «12» numaralı koşması [Köprülüzade Mehmet Fuat: XVII nci asır sazşairlerinden Kayıkçı Kul Mustafa, sahife 61] gene Âşık'ın «7» numaralı şiirine nazire olarak vücude getirilmiştir.

Şöhretleri Âşık'tan bir müddet sonra olan bu iki kıymetli sazşairinin bizim şairimizden müteessir olmaları pek tabiîdir.

Gevherî'de de Âşık nüfuzunun mevcudiyetini şu nazirelerle ispat etmek kabildir:

Gevherî'nin.

Bir mestane bakışlı kaşı cellât
Divane gönlümü aldı da gitti

Kıyamet kopunca severim seni
Hastayım derdimin dermanı tez gel

beyitleriyle başlayan iki koşması [Köprülüzade Mehmet Fuat, XVII nci asır sazşairlerinden Gevherî, Şiir No. 19, 41] Âşık'ın «5» ve «7» numaralı şiirlerine, kezagene Gevherî'nin,

Acap vuslat el vere mi bizlere
Canan ile dildar ile yâr ile

Çoktan beri intizarın çekerdim
Bugün nevcivanım geldi de gitti

Senin bakışların âlemi yaktı
Âkıbet bizlere kıyar bu gözler

beyitleriyle başlayan koşmaları [Sadettin Nüzhet: Gevherî, şiir No. 126, 142, 26] Âşık'ın "2, 5, 12» numaralı manzumelerine naziredir.

Âşık Ömer'in,

Hasretle eyledim ciğerim pürhun
Eğlenme hupların serdarı tez gel

beytiyle başlayan koşması da [Âşık Ömer divanı: Konya müzesi] Âşık'ın «7» numaralı manzumesine naziredir.

XVII nci asrın son nısfında şöhret kazanan *Karaca Oğlan* da Âşık'ı tanzir ederek bazı eserler vücude getirmiştir. Onun:

Evvel sen de ücelerden uçardın
Şimdi enginlere indin mi gönül

Öteni yokladım öten yok imiş
Yürü yalan dünya senden usandım

Be felek senin elinden
Âh edüben ben ağlarım

beyitleriyle başlayan şiirleri [Sadettin Nüzhet: Karaca Oğlan-Hayatı ve şiirleri, şiir No. 74, 98, 306] Âşık'ın "8, 9, 17„ numaralı manzumelerine naziredir.

XVII nci asrın maruf şairlerinden *Âşık Hasan* da şairimizin "4„ numaralı manzumesindeki:

Şakı bülbül var uyandır yârimi

mısraını ihtimal ki,

Sabah oldu tan yerleri atıyor
Cümle kuşlar destur almış ötüyor
Ayşeciğim odasında yatıyor
Şakı bülbül var uyandır yârimi
Ben kıyamam sen uyandır yârimi

bendiyle başlayan manzumesine tazmin olarak almıştır.

Zikrettiğimiz bu şairlerin, kat'î surette Âşık'ı tanzir ederek eserler vücude getirdiklerini ispat etmek imkânsızdır. Fakat değil mi ki Âşık, bu şairlerden evvel yaşayan kıymetli bir sazşairidir, muhakkak surette kendisinden sonra gelen şairler üzerinde tesirler bırakmıştır.

Âşık'ın bütün eserleri elde edilseydi, mevzubahs ettiğimiz bu nazirelerin mikdarı da o nisbette çoğalacaktı. Mamafih bunlar da gösteriyor ki, en mühim sazşairleri bile Aşık'ın şiirlerini örnek ittihaz etmişler ve netice itibariyle onun tesiri altında kalmışlardır.

Aşık, muahhar zamanlarda ihmal edilmiş olmakla beraber, gene bazı mecmualarda onun tek tük şiirlerine tesadüf edilmektedir.

Şair'in bir takım manzumelerine besteler yapıldığını da gene mecmualardan öğrenmekteyiz. Netekim Millet kütüphanesindeki bir mecmuada Âşık'ın «20» numaralı semaîsi «Beyatî Beste» olarak mukayyettir.

Hiç şüphe etmiyorum ki bundan sonra yapılacak tetkikler, bu mühim şairin kıymetini bir kat daha artıracaklır.

ŞİİRLER

Koşma

— 1 —

A sultanım nazarına bir zaman
Durduğum günleri gösterse Mevlâ
Ol servi kaddi kaşları kemanı
Gördüğüm günleri gösterse Mevlâ

Âşıklığım tamam oldu arada
Fitillerim işler oldu yarada
Şahım ile hemdem olup murada
Erdiğim günleri gösterse Mevlâ

Gökte meleksin inmeyesin arza
Kim görürse âşık olur bu tarza
Sen şeh-i hûbana bu bende arza
Girdiğim günleri gösterse Mevlâ

Der ki *Aşık* dost hayali aynıma
Dolayaydım kollarını boynuma
Bir gece alıp o yâri koynuma
Sardığım günleri gösterse Mevlâ

— 2 —

El çek kahpe rakip benim gülümden
Bir dahi görmeyim seni yâr ile
Serimi koymuşum korkmam ölümden
Gayret helâk etti beni âr ile

Göz göre verememem yârı ben ele
Serip te kendimi düşürmem dile
Serimi koymuşum yoluna bile
Sarfederim elde olan var ile

İşte kılıç işte meydan gelene
Gelmeyen almasın yârı diline
Yad el dokunmasın ince beline
Kahpe rakip gitti yeler zâr ile

Der ki *Aşık* yiğit durur sözüne
Mâil oldum yârin elâ gözüne
Kimdir hasmım gelsin meydan yüzüne
Ya ol kala ya ben kalam yâr ile

— 3 —

Sabah sabah esen seher yelleri
Benim sevdiğime benden aşk eyle
Irmak olup akar çeşmim selleri
Benim sevdiğime benden aşk eyle

Hayalleri gözlerimden ayrılmaz
Akar bu çeşmimin yaşı durulmaz
Bir derde uğradım derman bulunmaz
Benim sevdiğime benden aşk eyle

Yavru şahan idim uçtum yuvadan
Ahım inmez oldu daim havadan
Unutmasın beni dahi duadan
Benim sevdiğime benden aşk eyle

Aşık eder dünya gelmez aynıma
Abdal olup post çekeyim eğnime
Tanrı emaneti [1] olsun boynuna
Benim sevdiğime benden aşk eyle

— 4 —

Her seher efendim yolun beklerim
Şakı bülbül var uyandır yârimi
Muhabbetin can içinde saklarım
Şakı bülbül var uyandır yârimi

Anın hüsnü gülün kimse dermesin
Kemlik satan muradına ermesin
Gaflet uyhusunda rakip görmesin
Şakı bülbül var uyandır yârimi

Halimiz bilirsin ey Pervedigâr
Şimdi heman yâre kaldı intizar
Üstünden yorganı ata rüzigâr
Şakı bülbül var uyandır yârimi

Der ki *Aşık* güzel dilin aşkına
Merd isen erkânla yolun aşkına
Yılda bir açılır gülün aşkına
Şakı bülbül var uyandır yârimi

[1] Şükür emanet : nüsha

— 5 —

Dîvâneyim aklım kalmadı serde
Bir kaşları keman aldı da gitti
Aşkın deryasına açuben yelken
Bî kıyas ummâna daldı da gitti

Yârin şehrine uğrar ise yolum
Yüz sürüp pâyine arzedem hâlim
Ahdine durmadı şol kanlı zâlim
Beni ferdâlara saldı da gitti

Medhini ederim doluda câmda
Nazîri bulunmaz Urum'da Şam'da
Sevdâlı bülbülüm kaldım figanda
Gül gibi yüzüme güldü de gitti

Zâlim felek yine gösterdi işler
Gözlerimden akar kan ile yaşlar
Yüreğimdeki yârelerim işler
Gamzesi sînemi deldi de gitti

Bârekâllah ne hoş yaraşır allar
Leplerinden akar sükkerle ballar
Der *Âşık* eğnine aldığım şallar
Hayali gözümde kaldı da gitti

— 6 —

A sultanım düşman gözü kör olsun
Gel seninle dolaşalım dağları
Bunda kalan rakiplere yer olsun
Gel seninle dolaşalım dağları

Müyesser olmadı bir gün güleyim
Ağlamaktan gözüm yaşın sileyim
Bana meylettiğin andan bileyim
Gel seninle dolaşalım dağları

Çin seher vaktinde seyrettim gülü
Karşısında ağlar yavru bülbülü
Ben Mecnun olayım yavrum sen Leyli
Gel seninle dolaşalım dağları

Hasretin oduna kül oldum yandım
Farkedemez oldum kendimi kendim
A sultanım benim serv-i bülendim
Gel seninle dolaşalım dağları

A sevdiğim gül bahçenden geçilsin
Meclisler kurulsun meyler içilsin
Âşık eder hasta gönlüm açılsın
Gel seninle dolaşalım dağları

— 7 —

Tâ kıyâmete dek gözlerim seni
Bu hasta gönlümün mihmânı tez gel
Yad ellerde garîb eyledin beni
Eğlenme hupların sultanı tez gel

Yoluna vermişim can ile teni
İnkârım yoktürür severim seni
Lûtfun ile şâdet ağlatma beni
Eğlenme derdimin dermanı tez gel

Mürg-i dil bir acap nevâ eyledi
Garip bülbül kesb-i hevâ eyledi
Ayrılık dellâlı nidâ eyledi
Göçmeden mahabbet kervânı tez gel

Der ki *Âşık* asla kalmadı tâkat
Merhametin yok mu ey servi kamet
Kâfir nesli misin fitne-i âfet
Yok mudur göğsünün îmânı tez gel

— 8 —

Olalı bendesi ol bî vefânın
Hiç bir gün şâd olup güldün mü gönül
Harâmi gamzesi kaşı kemanın
Kasdeder canına bildin mi gönül

Sonun fikretmeden gönlünü verdin
Yüzünü görmeden hayalin bildin
Bir değil, beş değil onunu sevdin
Hiç birinden vefâ buldun mu gönül

Ararsın da bî vefâyı bulursun
Vefâsızdan vefâ gelmez bilirsin
Demedim mi sana nâdim olursun
Şimdi sözlerime geldin mi gönül

Der ki *Âşık* görmedim sıdkı bütün
Ⱨkıl isen gönül bir hoşça düşün
Elem çekme şu dünyâda mal içün
Hiç bir gün aç susuz kaldın mı gönül

— 9 —

Âlem bîzâr oldu benim zârımdan
Bir âşık bülbülüm gülden usandım
Ayırdılar beni nazlı yârımdan
Çeşmim yaşının selinden usandım

Felek alnımıza çekmiştir kalem
Aşk bir âfet imiş gayrı ne diyem
Bizi söyleşirler şu halk-ı âlem
Bizi söyleşen dillerden usandım

Kahpe rakip kanımıza kandın mı
Çözülmüş yâremin sîne bendi mi
Fikredip bitirdim kendi kendimi
Cihandan el çektim candan usandım

Garip *Âşık* neyler bây ü gedâyı
Çekilmez güç olur feleğin yayı
İstemem cihanı dünyayı, cânı
Bana nasihat verenden usandım

— 10 —

Gönül bir dilbere kul olmak diler
Hâlim harâb olur deyu korkarım
Sanıp sakındığım kâfir adûlar
Şâd olur da güler deyu korkarım

Sermâyemiz işlemedi gücünden
Alabilsem şol güzelim bacından
Bir elâ gözlü yavrunun ucundan
Canım tenden uçar deyu korkarım

Artırırsa nazın böyle yârımız
Bülbül gibi artar bizim zârımız
Halk içinde saklanmayıp sırrımız
Bir gün dile düşer deyu korkarım

Der ki *Âşık* dokunurlar telime
Komazlar ki gidem kendi yoluma
Yâr eteği girmiş iken elime
Heman çeker alır deyu korkarım

— 11 —

Dinle gönül bülbülünün zârını
Bir gül ister ruhlerinin alından
Gel söyündür yüreğimin nârını
Bir şerbet ver leplerinin balından

Âhımın tütünü Arş'a dikildi
Gözüm yaşı denizlere döküldü
Kalmadı tâkatim belim büküldü
Dilberin cevrinden halkın dilinden

Mahabbet şarabı içilmez oldu
Dost ile düşmanım seçilmez oldu
Halkın arasından geçilmez oldu
Âşık ile mâşuk kîl ü kalinden

Der ki *Âşık* kimin medhin edersin
Derde devâ yok kime ne söylersin
Hercâi yârı nice bir seversin
Kerem gelmez aslâ o yâr elinden

— 12 —

Can müştaktır cemâlini görmeğe
Lûtf u ihsânını arar bu gözler
Arzu çeker visâline ermeğe
Bir işaret etsen duyar bu gözler

Böyle gezme bir gün gelin sözüme
Sana kem sanırsam kendi özüme
Dedi âşık ne çok baktın yüzüme
Dedim yavrum bana sayar bu gözler

Alnıma yazılmış Tebârekâllah
Hüsnünü öğrendim hasbeten lillâh
Ne güzel yaratmış ol kadir Allah
Roma'nın haracın değer bu gözler

Âşık'ın daim yollarını yoklar
Benler harami olmuş belleri bekler
Kaşın nişanı ay kirpiği oklar
Âhır bu *Âşık*'a kıyar bu gözler

— 13 —

Acap mıdır duman çökse başıma
Kara gözlüm gözden nihan oluptur
Nazar eyle akan çeşmim yaşına
Cihan suyu gibi revan oluptur

Hercai dilbere gönül vermişim
Başıma dünyanın gamın almışım
İstihâre edüp düşte görmüşüm
Benim hâlim gayri yaman oluptur

Vuslat günlerine irilir m-ola
Âşıkın hâtırı sorulur m-ola
Bâd-i sabâ esüp varılır m-ola [1]
Başım gibi dağlar duman oluptur

Âşık'ın hâli nice olur yâ Rap
Kalmadı dağıldı aklım fikrim hep
Ölürsem kanımı etsinler talep
Kirpiği ok kaşlar keman oluptur

[1] «Varılır mı ola» yerine.

Türkü

— 14 —

Kara gözlüm senden murat alınmaz
Cana cevrin çoktur fendin bilinmez
Yandım elinden
Tutsam belinden
Emsem lebinden
Efendim nazeder nazlıdır

İştiyakın derunumu yakıyor
Ah ile efganım Arş'a çıkıyor
İki elimde taş
Didelerim yaş
Sinemde ateş
Derunumda yanan közlüdür

Figanım işiden der ki yazıktır
Gariplik çekmişim bağrım eziktir
Yâr ele girmez
Yanıma gelmez
Hâlimden bilmez
Gam değil ezelden sözlüdür

Der ki *Âşık* kimse bilmez hâlimden
Kime dâdedeyim senin elinden
Havadan inmez
Koluma konmaz
Ateşim sönmez
Yandıran bir âhu gözlüdür

Semaî

— 15 —

Sana lâyık mıdır şahım
Beni ağlatmak inletmek
Reva mıdır yüzü mahım
Beni ağlatmak inletmek

Uyhu bana haram oldu
Gözlerim kan ile doldu
Canım sana safa m- oldu[1]
Beni ağlatmak inletmek

Akar yaşım gece gündüz[2]
Halim sana ayan dübdüz
Reva mıdır gece gündüz
Beni ağlatmak inletmek

Kulun *Âşık* eder ahı
Yazıktır bana billâhi
Merhamet bu mudur nazlı
Beni ağlatmak inletmek

— 16 —

Güzel senden ayrılalı
Hayli zaman oldu gel gel
Bak gözümden akan yaşım
Âb-ı revan oldu gel gel

[1] «Safa mı oldu» yerine.
[2] Daima manasına kullanılmıştır.

Böyle m-olur küsüp gitmek
Seni seveni terketmek
Haram oldu yemek içmek
İşim figan oldu gel gel

Kurulu yaydır basılmaz
Gönül yârinden kesilmez
İçmeyince derd eksilmez
Boş kadehler doldu gel gel

Kul Âşık ider varmağa
Hâlinden haber almağ
Yetiş namazın kılmağa
Seni seven öldü gel gel

— 17 —

Be güzel senin derdinden
Dünü gün gezer ağlarım
Ah eyleyip inleyüben
Göz yaşı döker ağlarım

Çağırırım Gani deyu
Unutmasın beni deyu
Kimi görsem seni deyu
Yüzüne bakar ağlarım

Dostum bana zahm urandır
Gözümün yaşı barandır
Kaygulu gönlüm virandır
Dünü gün yanar ağlarım

İnayet kıl bana hanım
Kurban olsun sana canım
Mahşer gününde kefenim
Boynuma takar ağlarım

Âşık'ım uğradım derde
Düştüm bu söyünmez oda
Hak kadı olduğu yerde
Sinimden çıkar ağlarım

— 18 —

A bülbülüm garip garip
Ötme beni ağladırsın
Varıp yadlar arasında
Yatma beni ağladırsın

Bülbül gibi zârdır işim
Akıttım çeşmimin yaşın
Hışımlanıp hilâl kaşın
Çatma beni ağladırsın

Âşık olan neyler malı
Ağlamaktır anın kârı
Sevdiğim karşımdan bâri
Gitme beni ağladırsın

Der ki *Âşık* sana kuldur
Ezelden bildiğin haldir
Ya azad eyle ya öldür
Satma beni ağladırsın

— 19 —

Şu karşıdan bin nâz ile
Gelen dilbere aşk olsun
Lûtf edüp hâtırım ala
Alan dilbere aşk olsun

Görücek kaşı hilâli
Kimsenin kalmaz mecali
Şakıyup bülbül misali
Gülen dilbere aşk olsun

Emanet Bârî Huda'ya
Kulak ver dinle sadaya
Tenhaca bizim odaya
Gelen dilbere aşk olsun

Tel tel etmiş zülüf bendin
Teslim etse nolur kendin
Bu *Âşık*'ın derdimendin
Bilen dilbere aşk olsun

— 20 —

Derdime derman olan yâr
Beni bu gama salan yâr
Mahabbet kadrin bilen yâr
Beni bu gama salan yâr

Geldin mecliste oturdun
Canı canana yetürdün
Hoş geldin safa getürdün
Beni bu gama salan yâr

Âşık sana kurban olsun
Sararup gül benzi solsun
Bayramın mubarek olsun
Beni bu gama salan yâr

— 21 —

Şu âlemde güzellerde
Senin gibi güzel olmaz
Yedi iklim dört köşede
Senin gibi güzel olmaz

Ey benim canımın canı
Güzellik sana erzani
Kime teşbih edem seni
Senin gibi güzel olmaz

Ne hurisin ne perisin
İki gözümün birisin
Şimdi cihanın varısın
Senin gibi güzel olmaz

Dertli *Âşık* eder canım
Keremler ettin sultanım
Bu tenim içinde canım
Senin gibi güzel olmaz

Varsağı

Kuğumu yâre gönderdim
Kuğum eğlendi gelmedi
Selâmetle gelür derdim
Musa'm eğlendi gelmedi

Ne hâlet geldi serine
Mecnun mu oldu birine
Âşık m-oldu bir birine
Musa'm eğlendi gelmedi

Hep kuğusun buldu eller
Gözedir gözlerim yollar
Issız kaldı bizim yerler
Musa'm eğlendi gelmedi

İştiyakım hadden aştı
Hasretiyle ciğer pişti
Eşinden ayrı mı düştü
Musa'm eğlendi gelmedi

Âşık der k-acap [1] hâl oldu
Yad avcıya şikâr m-oldu [2]
Bizden gayri yâr mı buldu
Musa'm eğlendi gelmedi

[1] «ki acap» yerine.
[2] «şikâr mı oldu» yerine.

Şiirler

1 — (1) A sultanım nazarına bir zaman
Durduğum günleri gösterse Mevlâ

2 — (2) El çek kahpe rakip benim gülümden
Bir dahi görmeyim seni yâr ile

3 — (3) Sabah sabah esen seher yelleri
Benim sevdiğime benden aşk eyle

4 — (22) Kuğumu yâre gönderdim
Kuğum eğlendi gelmedi

5 — (4) Her seher efendim yolun beklerim
Şakı bülbül var oyandır yârimi

6 — (5) Divaneyim aklım kalmadı serde
Bir kaşları keman aldı da gitti

7 — (6) A sultanım düşman gözü körolsun
Gel seninle dolaşalım dağları

8 — (15) Sana lâyık mıdır şahım
Beni ağlatmak inletmek

9 — (16) Güzel senden ayrılalı
Hayli zaman oldu gel gel

10 — (7) Tâ kıyamete dek gözlerim seni
Bu hasta gönlümün mihmanı tez gel

11 — (8) Olalı bendesi ol bîvefanın
Hiç bir gün şadolup güldün mü gönül

12 — (9) Âlem bîzar oldu benim zârımdan
Bir âşık bülbülüm gülden usandım

13 — (10) Gönül bir dilbere kul olmak diler
Hâlim harab olur deyu korkarım

14 — (17) Be güzel senin derdinden
Dünü gün gezer ağlarım

15 — (11) Dinle gönül bülbülünün zârını
Bir gül ister ruhlerinin alından

16 — (18) A bülbülüm garip garip
Ötme beni ağladırsın

17 — (19) Şu karşıdan bin naz ile
Gelen dilbere aşk olsun

18 — (20) Derdime derman olan yâr
Beni bu gama salan yâr

19 — (12) Can müştaktır cemalini görmeğe
Lûtf u ihsanını arar bu gözler

20 — (13) Acap mıdır duman çökse başıma
Kara gözlüm gözden nihan oluptur

21 — (21) Şu âlemde güzellerde
Senin gibi güzel olmaz

22 — (19) Kara gözlüm senden murat alınmaz
Cana cevrin çoktur fendin bilinmez

itabiyat

Kitabiyat

Âşık Ömer	Divan, Konya müzesi
Esrar Dede	— Tezkire, yazma
Evliya Çelebi	— Seyahatname
M. Fuat (Köprülüzade)	— XVII nci asır saz şairlerinden Gevherî
	— XVI ncı asır sonuna kadar Türk sazşairleri
	— XVII nci asır sazşairlerinden Kul Mustafa ve Genç Osman hikâyesi.
	— XVII nci asra ait bir varsağı, Hayat mecmuası No: 40
Naîma	— Tarih 3 üncü cilt
Sadettin Nüzhet	— Karaca Oğlan-Hayatı ve şiirleri
	— Gevherî: Halk şairleri, ikinci kitap.
	— XVII nci asır sazşairlerinden Kuloğlu.
Salim	— Tezkire.
Mecmualar	— Muhtelif kütüphanelerde ve hususî ellerde.

FİATI 35 KURUŞ

SÜHULET KÜTÜPANESİ ROMAN NEŞRİYATI

150 Şimşek Peyami Safa
150 Bir akşamdı „ „
100 Fatih-Harbiye „ „
100 Bir tereddüdün romanı „
75 Aysel Aka Gündüz
75 Ben öldürmedim-Kokain- „
100 Üç kızın hikâyesi „ „
100 Onların romanı „ „
150 Çulluk Mahmut Yesari
150 Ak saçlı genç kız „ „
150 Su Sinekleri „ „
150 Bahçemde bir gül açtı „
100 Kalbimin suçu „ „
75 Ölünün gözleri „ „
50 Kırlangıçlar „ „
75 Leke Vâ-Nû
40 Şeker Osman Yusuf Ziya
50 Gün doğmayınca E. Ekrem
100 Meşhedi aslan peşinde „
100 Meşhedile devri alem „
200 Son yıldız Mehmet Rauf
150 Yakılacak kitap Etem İzzet
150 Istırap çocuğu „ „
175 Beş hasta var „ „
75 Kanun namına Reşat Enis
75 Gonk vurdu „ „
35 Asmalımescit 74 Fikret Adil
75 Mete Yusuf Osman
75 Gökmen Güney Halim
125 Sönen ışık Mebrure Saimi
125 Niçin beni aldattın? „
60 Zeynep Hayriye Melek Hunç
75 Gönül gibi Suat Derviş
50 Beni mi?! „ „
25 Buhran gecesi „ „
75 Acımak Reşat Nuri
125 Yeşil gece „ „
100 Leylâ ile Mecnun „ „
150 Kadın kalbi Saffet Nezihi
100 Çocuk kalbi İbrahim Alaettin
100 Son yazılar „ „
50 İlk gençlik „ „
150 Süleyman Nazif „ „
100 Tais Anatol Frans
75 Babil Melikesi Selâmi İzzet
60 Geceye aşık „ „
75 Küçük hanımın kısmeti
65 Çölde İstanbul kızı E. Mahmut
25 Kalpazan Salih Münür
20 Aşk ve ihanet Tolstoy
50 Acıklı bir sergüzeşt „
20 Kadınlar duymasın Server Rifat
700 Zümrütanka kolleksiyonu 2 cilt
35 Zümrütüanka salnamesi „ „
300 Ayna koleksiyonu „ „
500 Cem kolleksiyonu Refik Halit
500 „ „ (Yeni) Cemil
50 Musiki nazariyatı Muhittin Sadık

ŞİİRLER

150 Bir ömür böyle geçti F. Nafiz
50 Yangın „ „
50 Bir demette beş çiçek „ „
100 Ahmet Haşimin şiirleri A. Haşim
100 Ben ve Ötesi Necip Fazıl
75 Kafatası N. Hikmet
75 Benerci kendini niçin öldürdü? „
30 Ömrümde sükût Cahit Sıtkı
50 Persefon Salih Zeki
75 Asya şarkıları „ „
30 Matbaada akşam Reşat Feyzi
100 Burda bir kalb çarpıyor Behçet Kemal
60 Bir yudum daha N. Halil
290 Türk edebiyatı Sadettin Nüzhet
30 Hazan rüzgârları Ş. Nihal
15 Derviş sözleri Tokatizade Şekip
15 Zehrifüsun M. Hayret
50 Zindan İsmail Safa
50 Çanakkale izleri İ. Alâettin
40 Nedim divanı Yusuf Ziya
30 Seyrani „ „ „